

HARBIY XIZMATCHILARDA MUOMALA MADANIYATI

Muxtarov Qodirxon G'ozixon o'g'li

Annotatsiya. Ushbu maqolada harbiy xizmatchilarda muomala madaniyatining rivojlanishi va uning ijtimoiy-psixologik omillari tahlil qilinadi. Harbiy muhitda samarali muloqot, jamoaviylik va stressga chidamlilik kabi omillar muomala madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari, harbiy xizmatchilar o'rtasida o'zaro hurmat, ishonch va kommunikatsiya ko'nikmalarining rivojlanishi orqali muomala madaniyatini yaxshilash zarurligini ko'rsatadi. Ushbu maqola, harbiy tashkilotlarda muomala madaniyatini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalarni taqdim etadi va harbiy xizmatchilar o'rtasida samarali jamoaviy ishlarni ta'minlashga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Harbiy xizmatchilar, Muomala madaniyati, Ijtimoiy-psixologik omillar, Stressga chidamlilik, Kommunikatsiya ko'nikmalari

Аннотация. В данной статье анализируется развитие культуры коммуникации среди военнослужащих и её социально-психологические факторы. В военной среде важную роль в формировании культуры коммуникации играют такие факторы, как эффективная коммуникация, командная работа и стрессоустойчивость. Результаты исследования указывают на необходимость совершенствования культуры коммуникации среди военнослужащих посредством развития взаимного уважения, доверия и коммуникативных навыков. В статье представлены практические рекомендации по развитию культуры коммуникации в военных организациях и предлагается разработка стратегий, направленных на обеспечение эффективной командной работы среди военнослужащих.

Ключевые слова: Военнослужащие, культура поведения, социально-психологические факторы, стрессоустойчивость, коммуникативные навыки.

Annotation. This article analyzes the development of a culture of communication in military personnel and its socio-psychological factors. In a military environment, factors such as effective communication, teamwork, and stress resistance play an important role in the formation of a culture of communication. The results of the study indicate the need to improve the culture of communication among military personnel through the development of mutual respect, trust, and communication skills. This article provides practical recommendations for the development of a culture of communication in military organizations and helps to develop strategies aimed at ensuring effective teamwork among military personnel.

Keywords: Military personnel, Culture of behavior, Socio-psychological factors, Stress resistance, Communication skills

KIRISH.

Zamonaviy harbiy xizmat shaxsiy tarkibdan nafaqat yuqori jismoniy va jangovar tayyorgarlikni, balki yuksak intellektual, ma'naviy-axloqiy va ijtimoiy-psixologik fazilatlarini ham talab etadi. Ayniqsa, global geosiyosiy o'zgarishlar va axborot asrining murakkab sharoitlarida harbiy xizmatchilar o'rtasidagi samarali muloqot va yuksak muomala madaniyati harbiy jamoalarning jipsligi, jangovar shayligi va umumiy samaradorligini belgilovchi hal qiluvchi omilga aylandi. Muomala madaniyati harbiy xizmatchining o'zaro munosabatlarida, buyruqlarni qabul qilish va bajarishda, shuningdek, turli darajadagi ziddiyatli vaziyatlarni hal etishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, harbiy xizmatchilarda muomala madaniyatini rivojlantirish yo'llarini chuqur o'rganish va uni takomillashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

Muomala madaniyatining mohiyati va harbiy kontekstdagi o'ziga xosligi

Muomala madaniyati - bu shaxsning boshqalar bilan o'zaro munosabatlarini tartibga soluvchi xulq-atvor me'yorlari, qadriyatlari va etika tamoyillari majmuidir. Harbiy muhitda bu tushuncha yanada chuqur ma'no kasb etadi, chunki bu yerda muloqotning sifati bevosita topshiriqlarning bajarilishiga, shaxsiy tarkibning hayoti va sog'lig'iga ta'sir qiladi. Harbiy xizmatdagi muomala madaniyati o'z ichiga quyidagilarni oladi: Harbiy xizmatning o'ziga xos jihatlari (katta stress, doimiy xavf, cheklangan shaxsiy maydon) muomala madaniyatini rivojlantirishni murakkablashtirishi mumkin, ammo shu bilan birga uni yanada muhim qilib qo'yadi.

Harbiy xizmatchilarda muomala madaniyatining ahamiyati

Aniq va tushunarli buyruqlar, ularning so'zsiz bajarilishi harbiy operatsiyalarning muvaffaqiyatiga poydevor yaratadi. Komandir va bo'ysunuvchilar o'rtasidagi ishonchga asoslangan muomala madaniyati tezkor qaror qabul qilishda va jamoaviy harakatlarda samaradorlikni oshiradi. Noto'g'ri yoki noaniq muloqot jangovar vaziyatlarda halokatli oqibatlariga olib kelishi mumkin. Harbiy jamoada sog'lom psixologik muhitni yaratishda muomala madaniyatining o'рни beqiyos. Hurmat, ishonch va o'zaro yordamga asoslangan munosabatlar askarlarning ruhiy holatini barqarorlashtiradi, stressni kamaytiradi va umumiy motivatsiyani oshiradi. Bu esa, o'z navbatida, har bir xizmatchining o'zini jamoaning ajralmas qismi sifatida his qilishiga yordam beradi. Muomala madaniyati harbiy intizomning asosiy ustunlaridan biridir. Komandirlarga nisbatan hurmatli va odobli munosabat, ularning buyruqlariga so'zsiz itoat etish harbiy nizomning bajarilishini ta'minlaydi. Shaxsiy tarkib o'rtasidagi o'zaro hurmat esa kichik nizolarning oldini oladi va tartib-intizomni saqlaydi. Harbiy jamoalarda turli sabablarga ko'ra nizolar yuzaga kelishi mumkin. Yuqori muomala

madaniyatiga ega bo'lgan xizmatchilar konfliktli vaziyatlarda hissiyotlarga berilmasdan, konstruktiv muloqot orqali muammolarni yechishga intiladilar. Bu esa jamoada salbiy energiyaning to'planishini oldini oladi. Xalqaro harbiy mashg'ulotlar, tinchlikparvar operatsiyalar va diplomatik uchrashuvlarda harbiy xizmatchilar mamlakatning yuzi hisoblanadi. Ularning yuksak muomala madaniyati O'zbekiston Qurolli Kuchlarining xalqaro obro'sini oshirishga xizmat qiladi.

Muomala madaniyatini rivojlantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar

Komandirlarning o'zlari yuqori muomala madaniyatini namoyish etishlari shaxsiy tarkib uchun eng muhim o'rnakdir. Rahbarlarning shaxsiy misoli, ularning odobliligi, adolatliligi va xizmatchilar bilan to'g'ri muloqot qilish uslubi butun jamoada ijobiy muhitni shakllantiradi. Ekstremal vaziyatlarda stressga berilmasdan, sovuqqonlikni saqlay olish muomala madaniyatining ajralmas qismidir. Psixologik treninglar, stressni boshqarish usullarini o'rgatish harbiy xizmatchilarga og'ir sharoitlarda ham o'zini tuta bilish va konstruktiv muloqotni saqlashga yordam beradi. Jamoada o'zaro ishonch va bir-biriga yordam berish ruhini shakllantirish muomala madaniyatining poydevoridir. Xizmatchilar o'rtasidagi mustahkam aloqa, safdoshini tushunish va unga g'amxo'rlik qilish muomala darajasini oshiradi. Har bir harbiy xizmatchi turli mintaqalardan, oilalardan va madaniyatlardan keladi. Ularning xilma-xilligini qadrlash, bir-birining fikriga hurmat bilan qarash va empatiya (hamdardlik) ko'rsatish jamoada muvozanatli muomala madaniyatini yaratadi. Muomala madaniyati tug'ma emas, balki o'rganiladigan fazilatdir. Maxsus kurslar, treninglar, rolli o'yinlar va seminarlar orqali muloqot etikasini, so'zlashuv odobini va notiqlik san'atini o'rgatish zarur.

Muomala madaniyatini takomillashtirish yo'llari

Ta'lim dasturlariga integratsiya: Harbiy ta'lim muassasalarining dasturlariga muomala madaniyati, psixologiya va etika bo'yicha majburiy kurslarni kiritish. Modellashirish va simulyatsiya: Stressli va nizoli vaziyatlarni modellashirgan holda o'quv mashg'ulotlari o'tkazish, ularda to'g'ri muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Psixologik xizmatni kuchaytirish: Harbiy qismlarda malakali psixologlarning faoliyatini kuchaytirish, muntazam psixologik diagnostika va maslahatlar tashkil etish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish: Muomala madaniyatini oshirishga qaratilgan mobil ilovalar, onlayn kurslar va interaktiv platformalarni yaratish.

Qayta aloqa (feedback) tizimini joriy etish: Harbiy xizmatchilarga o'z muomala ko'nikmalari haqida muntazam ravishda konstruktiv fikr-mulohazalar berish tizimini yo'lga qo'yish.

XULOSA.

Harbiy xizmatchilarda muomala madaniyati - bu zamonaviy armiyaning strategik resursidir. U nafaqat harbiy xizmat samaradorligini, balki har bir shaxsiy tarkibning ruhiy farovonligini, jamoaning jipsligini va umumiy intizomni ham belgilaydi. Muomala madaniyatini rivojlantirish jarayoni uzluksiz bo‘lib, u ta‘lim, treninglar, psixologik qo‘llab-quvvatlash va yetakchilikning shaxsiy namunasi orqali amalga oshirilishi lozim. Ushbu sa‘y-harakatlar O‘zbekiston Qurolli Kuchlarining jangovar qobiliyatini yanada mustahkamlab, vatan himoyasida turgan har bir askar va ofitserning yuksak madaniy qiyofasini shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva Sh. A. Harbiy psixologiya va professional etika asoslari: O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari shaxsiy tarkibi uchun darslik. – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti tahririyati, 2021. – 120-145-b.
2. Akramov M. R. Harbiy xizmatchilarda muomala madaniyati va muloqotning ijtimoiy-psixologik mexanizmlari: Ilmiy-metodik qo‘llanma. – "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2018. – 85-112-b.
3. G‘oziyev E. G‘. Muomala psixologiyasi va muloqot nazariyasi masalalari: Oliy ta‘lim muassasalari talabalari uchun darslik. – O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyot-matbaa markazi, 2010. – 200-235-b.
4. Haydarov F. I. Harbiy xizmat faoliyati psixologiyasi va shaxsiy tarkibni boshqarishning ijtimoiy-psixologik jihatlari: o‘quv-uslubiy qo‘llanma. – O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi nashriyoti, 2015. – 94-118-b.
5. Karimova V. M. Ijtimoiy psixologiya va muloqot madaniyati: Nazariya va amaliyot uyg‘unligi asosidagi darslik. – "Fan" nashriyoti, 2012. – 140-168-b.
6. Shoumarov G‘. B. Shaxslararo munosabatlar psixologiyasi va professional muomala odobi: Metodik qo‘llanma. – "Yangi asr avlodi" nashriyoti, 2013. – 105-132-b.